

повинні гальмувати їх творчість, подавляти їх творчість, принижувати, ображати, створюючи важкі умови життя і матеріального і морального. Ми повинні навчити дітей якості і сенсу життя.

ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНА КОМПЕТЕНТНІСТЬ ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ ЯК ФАКТОР ЗДОРОВ'Я ВСІХ УЧАСНИКІВ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ

Горяна Л.Г.

Міжнародна академія культури безпеки, екології та здоров'я, м.Київ

У статті теоретично обґрунтовані показники здоров'язбережувальної компетенції. Автор розкриває сутність європейсько-го виміру поняття «ключова професійна компетенція, що дозволяє системно та цілісно уявити концептуальний, змістовний і процесуальний компонент навчальної підготовки усіх учасників навчального процесу в закладах освіти України безпечного та здорового способу життя.

Ключові поняття: компетентність, компетентнісний підхід, здоров'язбережувальні технології, компетентнісно-кваліфікаційний підхід, класифікація ключових компетентностей

Orandum est, ut sit mens sana in corpore sano

У здоровому тілі — здоровий дух" замість

"Треба молити, щоб розум був здоровим у тілі здоровому"

Starodavній сатирик, поет Ювенал

Постановка проблеми. Важливим фактором упровадження знань і формування ключової професійної здоров'язбережувальної компетентності, зокрема серед усіх учасників навчально-виховного процесу є стратегія держави щодо здоров'я дитини як підґрунтя здорової нації, яка послідовно здійснюється як у системі післядипломної педагогічної освіти, так і в її інших галузях.

Мета статті: з'ясування цінності розробленої категоріальної схеми здоров'язбережувальної компетентності.

Аналіз джерельної бази свідчить, що дослідниками минулого та сучасними науковцями пильна увага приділяється необхідним якостям і властивостям особистості педагогічного працівника. Зокрема, Я.А.Коменський, А.Д.Дістервег, Г.С.Сковорода, О.В.Духнович передумовою успішної професійної діяльності вважали природні нахили до неї, "природовідповідність", "спорідненість", педагогічні здібності, вміння. Й.Ф.Гербарт, І.Г.Песталоцці, А.С.Макаренко та інші головним у педагогічній діяльності вважали знання вихователем своєї справи, володіння педагогічними вміннями та технікою. К.Д.Ушинський, С.В.Шацький, В.О.Сухомлинський зазначали, що для педагога важливим є поєднання педагогічних здібностей, високого рівня знань про культуру здоров'я, професіоналізму та майстерності. Дослідження ряду педагогів, психологів країн СНГ: О.О.Абдуллої, Ю.К.Бабанського, С.І. Болтвіця, Ф.В.Гоноболіна, І.А.Зязюна, Н.Н.Кузьміної, О.Г.Мороза, В.М.Оржехівської, В.В. Івашковського, В.А.Семиченко, В.В.Сластьоніна, Л.П.Сущенко, О.О.Щербакова розкривають зміст педагогічної діяльності, що відбиває сучасні вимоги до діяльності педагогічних працівників на рівні запитів суспільства щодо володіння здоров'язбережувальними технологіями в освітньо — оздоровчих ситуаціях [4].

Слід зазначити, що об'єктом уваги дослідників найчастіше стає морально-ціннісна, психологічна готовність або підготовка педагогічних працівників різних категорій окреслені сторін педагогічної діяльності. Але недостатньо дослідженою залишається підготовка педагогічних працівників, які повинні вирішувати зазначену проблему на рівні методичного управління, відділів освіти.

Щоб з'ясувати сутність поняття «ключові професійні компетенції» звернемось до витоків його виникнення. Вітчизняні та зарубіжні автори по різному трактують їх [6]. Цікавими є визначення І. Драч, Н. Локшиной. Компетентісно-кваліфікаційний підхід до побудови освіти, котрий сьогодні отримує все більше визнання в європейських країнах, розглядається як дієвий інструмент у вирішенні зазначених проблем. Хоча науки розвідки у компетентнісній сфері налічують не одне десятиліття, реальне впровадження компетентісного підходу в європейську освіту стартувало у 1996 р. у Доповіді Міжнародної комісії ЮНЕСКО з освіти для XXI століття «Освіта. Прихований скарб», відомої як Доповідь Жака Делора, де було сформульовано чотири принципи, на яких має базуватись освіта: *навчитись жити разом, навчитись отримувати знання, навчитись працювати, навчитись жити*, котрі, по суті, були глобальними компетентностями [1].

Зазначені компетентності вже класифікувались вітчизняними і зарубіжними дослідниками за такими категоріями:

- компетентності використовувати засоби для ефективної взаємодії з довкіллям — йдеться як про фізичні засоби (такі, як інформаційні технології), так і про соціокультурні (використання мови);
- спроможність індивідуумів взаємодіяти, а оскільки останні, як правило, походять з різних соціальних груп та є носіями різних культур, вони повинні вміти взаємодіяти у неоднорідних (гетерогенних) групах;
- здатність індивідуумів брати відповідальність за власне життя, інтегруючись у широкий соціальний контекст, в той же час взаємодіяти незалежно (автономно).

Визначивши три компетентнісні категорії, експерти запропонували чітку схему для класифікації ключових компетентностей, яка представлена у таблиці 1

Таблиця 1

Категоріальна схема ключових компетентностей

Перша категорія	Друга категорія	Третя категорія
Використовувати засоби у взаємодії (Інтерактивно)	Взаємодіяти у неоднорідних (гетерогенних) групах	Діяти незалежно (автономно)
а) використовувати мову, символи та тексти у взаємодії; в) використовувати знання та інформацію у взаємодії; с) використовувати технології у взаємодії	а) будувати стосунки з іншими; б) працювати в команді; в) розв'язувати конфлікти	а) діяти у великому вимірі (йдеться про врахування норм суспільства, розуміння 1 наслідків); б) складати та реалізувати життєві плани та персональні проекти; в) захищати свої права, інтереси та потреби

Здобутком тут стало визначення основних характеристик ключо-

вих компетентностей, які, на думку вчених, повинні:

- бути вигідними як для кожної окремої особистості, так і для суспільства в цілому;
- надати можливість індивідууму інтегруватись у суспільство (у знайомих та незнайомих ситуаціях), при цьому зберігаючи його/її незалежність;
- сприяти постійному вдосконаленню знань і навичок особистості відповідно до потреб часу.

Здоров'язбережувальна компетентність (ЗЗК) (від лат. *competencies* — коло питань) — здатність особистості успішно відповідати на індивідуальні та соціальні потреби, діяти в конкретних умовах, виконувати поставлені завдання щодо здоров'я власного та інших. ЗЗК формується та розвивається на комбінації пізнавальних відношень і практичних навичок педагогічних працівників, їх морально — ціннісних уподобань, емоцій, поведінкових компонентів, знань та вмінь, спрямованих на підвищення рівня власного здоров'я та збереження життя та здоров'я усіх учасників навчально-виховного процесу. ЗЗК є ключовою [5]. Її ключовий характер базується на розумінні здоров'я як багатомірного і цілісного феномена взаємоузгодженої життєдіяльності людини, що розкривається через стани, явища і процеси не тільки формування, збереження, зміцнення, а й споживання, відновлення та передачі фізичної, психічної, соціальної та духовної складових індивіду, колективу колег, батьків, учнів і суспільства. Ряд учених-педагогів доводять, що ознаки здоров'язбережувальної компетенції учнівської молоді вони визначають їх як ключові. Здоров'язбережувальні компетенції педагогічних працівників характеризують, такі фактори:

- 1) *поліфункціональність* — дозволяє розв'язувати проблеми здоров'язбереження на державному, регіональному та індивідуальному рівнях, (групи людей, спільноти та суспільства) у просторі всіх чотирьох складових здоров'я;
- 2) *міждисциплінарність* — інформація про здоров'я має місце в усіх ланках освіти впродовж життя;
- 3) *багатоаспектність* — зумовлена сутністю всіх сторін здоров'я людини як багатомірного і цілісного феномена;
- 4) *забезпечення широкої сфери розвитку особистості* — вивчення шляхів, засобів і методів упровадження здоров'язбережувальних технологій має особистісне спрямування на формування і розвиток ЗЗК усіх учасників навчально-виховного процесу ще недостатньо спрямована діяльність ІППО: не має конкретних: державних вимог щодо формування навичок оцінювання навчальних досягнень педагогічних працівників у системі післядипломної освіти, а вищевказане передбачає оволодіння комплексом відповідних ключових компетенцій [6]. Сформованість здоров'язбережувальної компетенції в усіх учасників навчально-виховного процесу буде ефективним коли оптимально поєднуються такі чинники: а) спосіб життя; місце здоров'я в системі цінностей людини та налаштованість на тривале й активне здорове життя; б) розвиток усіх складових здоров'я; в) навчання основ здоров'я; г) формування та доцільне застосування навичок здорового способу життя у повсякденному житті.

На нашу думку, необхідно так організувати навчальний процес,

щоб кожен учитель на кожному уроці не лише сприяв збереженню здоров'я учнів, але і формував це здоров'я. А для цього слід максимально розкрити можливості післядипломної педагогічної освіти за аспектами здоров'язбереження, розробити методологічні та теоретичні основи здоров'язбережувальні тенденції педагогіки, а також напрями впровадження їх у практику сучасної школи.

Для розв'язання завдання освітньої політики держави професійна підготовка педагога повинна відповідати вимогам суспільства. Викладач має бути обізнаним не тільки з дисципліни, якій він навчає, а й як оволодіти ключовими професійними компетентностями.

Висновок. Отже, як інструментарій освітнього процесу поняття «здоров'язбережувальна компетенція» об'єднує всі ключові професійні компетенції, які засновані на: соціальній моделі здоров'я; індивідуалізації навчання і виховання; на врахуванні психологічних і психофізіологічних особливостей педагогічних працівників, їх особистісних потреб й інтересів; інноваційних методах і формах організації освітнього середовища, сприятливих для збереження здоров'я всіх учасників навчально-виховного процесу які сприяють збереженню здоров'я.

Література

1. Амосов Н.М. Раздумья о здоровье / Н.М. Амосов 3-е изд., доп., перераб. - М.: Физкультура и спорт, 1987.-64 с.
2. Аксенова Л.В. Семейная энциклопедия: Психологические тесты 400. — Донецк: ООО ПКФ "БАО", 2004. — 528 с.
3. Болтівець С.І. Педагогічна психологічна гігієна: теорія та методика. Монографія.- К.: Редакція «Бюлетень Вищої атестаційної комісії України». 2000.-302 с.
4. Горяна Л.Г Активізація екологічного образования и воспитания школьников, как средство внедрения здоровьесохраняющих технологий в общеобразовательные учебные заведения. Материалы IV Всероссийской (с международным участием) научно-методической конференции учителей, преподавателей, студентов и аспирантов дисциплин естественнонаучного цикла «Современное состояние школьного естественно-научного образования: тенденции и перспективы» 29-30 марта 2011 г. Красноярский гос.пед.университет.- В.П. Астафьева, 2011.С.68-73.
5. Савченко О.Я. Складові реалізації компетентісного підходу в освітньому процесі // Компетентісний підхід у сучасній освіті: світовий досвід та українські перспективи: Бібліотека з освітньої політики / Під заг.ред. О.В. Овчарук. — К.: «К.І.С.», 2004.

ФОРМИРОВАНИЕ ЗДОРОВОГО ОБРАЗА ЖИЗНИ СТУДЕНТА

*Громова А.М., Митюнина Н.И., Ляховская Т.Ю., Талаш В.В.
Высшее государственное учебное заведение Украины «Украинская
медицинская стоматологическая академия»*

Человек, умеющий со студенческой поры правильно организовать режим своего труда и отдыха, в будущем надолго сохранит бодрость и творческую активность. Здоровье молодого поколения — это показатель физического и нравственного состояния общества. Ценности здорового образа жизни студентов выступают одними из приоритетных условий самореализации будущих врачей [1,2].